

Fältbestämningsbok till alla Sveriges storfjärilar

Elmquist, H., Liljeborg, G., Top-Jensen, M. & Fibiger, M. 2011. Sveriges fjärilar. En fälthandbok över Sveriges samtliga dag- och nattfjärilar. Bugbook publishing. ISBN 978-87-993512-2-0. Handlas på www.sverigesfjarilar.se, (eller tel 070-342 42 86). Pris 850 kr + porto.

En bestämningsbok till alla Sveriges storfjärilar har jag länge önskat mig, och nu finns den! Visserligen finns Nordström & Wahlgrens Svenska Fjärilar från 1941, men den har flera problem för en modern användare. Den nya boken, Sveriges fjärilar, har ett praktiskt format, ett plastöverdrag som gör att den bör tåla fältanvändning och moderna illustrationer. Det praktiska lilla formatet kan, för den specialintresserade fjärilsexperten, ha nackdelen att varje art inte behandlas så utförligt. Men för mig, som främst ägnar mig åt andra grupper av insekter, känns denna bok perfekt för att hålla mig allmänbildad.

Boken är en del av de senaste årens utveckling av bestämningslitteraturen med början i Bo Söderströms bok om dagfjärilar. En bra sak är att fjärilarna avbildas i sina naturliga vilställningar, speciellt för dem som bara vill skåda fjärilar utan att nåla upp dem. Jag minns själv problemen då jag som ung bestämde nattflyn efter Gullanders bok, där alla avbildats som de ser ut i en fjärilssamling. Samtidigt finns i Elmquist med fleras bok också "traditionella" foton av fjärilar från samlingar vilket har en mycket stor poäng. De ger en enhetlig avbildning av alla arter som är till hjälp när man har närstående arter att brottas med. Dessutom kan ibland framvingarna dölja bra kännetecken på bakvingarna då djuren vilar.

Boken har alltså många förtjänster, men en av de knepigaste knutarna inom fjärilsbestämning återstår att lösa. Var ska man börja bläddra, eller: hur ska jag veta vilken familj det är? I många fall är det ganska självklart, även för den med liten erfarenhet, men det finns gott om svåra fall. Den fjäril som jag och mina barn födde upp i höstas hade jag till exempel givet försökt bestämma som ett fly, om det inte var för att larven tydligt visat att det var en mätare. Att lyckas utveckla ett användbart bestämningschema till familjerna, eller annan övergripande systematisk nivå skulle vara värt ett alternativt nobelpris i fältentomologi. Familjenycklar finns visserligen i andra böcker, men de grundar sig till stor del på vingnervaturen, karaktärer som är svåra att se om man inte tar bort vingarnas fjäll, något man sällan vill. I denna bok avhjälpas dock problemet med svårbestämda familjer till viss del genom att förväxling-

sarter tas upp. Och då inte bara de mest närstående arterna man kan förväxla med, för det finns inte så sällan någon liknande art i någon helt annan del av systematiken.

Det märks att författarna är riktiga fältkunniga fjärilsexperten. Bestämningsbilderna och medföljande texter är det som är riktigt bra, medan inledande och efterföljande avsnitt är lite slarvigt gjorda. Till exempel finns ett avsnitt som lånat rubrik från den danska förlagan, "Bestemseltegnings", där man inte får någon förklaring till vad det är som avbildas. Men detta känns ganska oviktigt, det är bestämningsfunktionen som är meningen med boken och som tar upp 95 % av innehållet. Dessutom finns rättelser på förlagets hemsida www.sverigesfjarilar.se, där även några fel i bestämningsdelen klaras ut.

Bokens pris kan tyckas högt. En anledning till det är att författarna gett ut boken på helt eget initiativ. Men min bedömning är att det är mycket man får för priset. För den allmänt naturintresserade som vill ha koll på andra fjärilar än bara dagfjärilarna rekommenderas ett köp starkt. Jag antar att även den mer inbitne, som redan har litteratur till alla grupperna kan ha användning för en bok som är enkel och tålig nog att tas med i fält.

Mats Jonsell